

Oslo 07.04.2021|

INNSPILL TIL SPØRSMÅL I FORBINDELSE MED DIGITALMARKEDSDIREKTIVET

Det vises til utsendte Innspill til gjennomføring av digitalmarkedsdirektivet mv. i norsk rett fra Kulturdepartementet med frist for svar til 26. mars 2021. Det henvises også til aksept av en kortere utsettelse av fristen til over påske.

Motion Pictures Licensing Company Norge AS (MPLC) ønsker med dette å komme med innspill til enkelte spørsmål utsendt av Kulturdepartementet i forbindelse med implementeringen av Digitalmarkedsdirektivet. De spørsmål som vil bli besvart og kommentert er 9 og 10 som gjelder den såkalte «klasseromsregelen».

9. Hvordan bør klasseromsregelen i § 43 tredje ledd se ut?

Svar: MPLC mener den bør oppheves. Den har utspilt sin rolle og medfører unødvendige problemer for rettighetshaverne. Det kan også stilles spørsmål ved om legitimiteten av regelen.

10. Har det skjedd endringer i bruk etter at klasseromsregelen ble lovfestet, som har ført til at rettighetshavernes interesser har blitt urimelig tilsidesatt?

Svar: Ja. Lovfesting av regelen har ført til en «ny» argumentasjon fra mange brukere, der de i stor grad viser til denne regelen og begrunnelsen for den, for å legitimere egen påstått privat bruk.

Nedenfor vil disse svarene bli nærmere forklart og utdypet samlet.

Om MPLC

MPLC Norge AS ble stiftet i 2007 for å muliggjøre offentlig fremførelse av spillefilm og andre audiovisuelle programmer på en forståelig, tilgjengelig og overkommelig måte. MPLC inngår i et internasjonalt konsern i over 40 land med mer enn 200 medarbeidere, som i mer enn 30 år har representert et stort antall utenlandske og norske rettighetshavere til filmverk (produsenter og distributører) i forhold til visning av film. MPLC representerer blant andre en rekke av de største amerikanske filmselskapene som Universal, Disney, DreamWorks, MGM, Miramax, Touchstone, Scanbox, Camera Film, Sandrew Metronome, Paramount, Sony Picture Classics, men omfatter også mange andre amerikanske, europeiske og norske filmprodusenter. Filmselskapene har gitt MPLC lisens til å forvalte rettighetene til visning av spillefilm m.v. ved å tilby lisens og oppkreve vederlag. MPLC's lisensering er basert på at det inngås avtaler om såkalt "blanket license", som gir mulighet for ubegrenset visning av film fra rettighetshaveres repertoar, i motsetning til "title-by-title" lisensieringer, som kun gir tillatelse til bruk av enkelt-titler. Denne type lisensiering gir langt lavere «priser» enn ved enkeltklarering og ikke minst i forhold til det potensielle ansvar man pådrar seg ved ulovlig visning. MPLC representerer minst 60 - 70 % av markedet.

Klasseromsregelen – endring og konsekvenser

MPLC har siden starten i Norge forholdt seg til den ulovfestede klasseromsregelen, og siden 2018 til den lovfestede reglen.

Det innebærer at det kun er krevet avtale eller vederlag for den bruk i skoler som ikke skjer i undervisning i klasserommet. Det kan være fellesvisninger og visning av film i skolefritidsordninger og aktivitetsskole.

Det har imidlertid oppstått mange diskusjoner om grensetilfeller både i skolen og andre institusjoner, foreninger og virksomheter. MPLC vet at det skjer ulovlig visning i mange tilfeller, men ønsker å løse de tilfeller vi vet skjer med avtale fremfor å gå til rettslige skritt.

Når det gjelder spørsmålet om regelen kan anses å være i samsvar med Norges EU rettslige forpliktelser vises det til argumentasjonen om dette fra flere andre høringsinstanser, så som Norwaco, BONO, TONO, IPPI, Rettighetsalliansen, Kopinor. MPLC slutter seg til den argumentasjon som fremføres av disse organisasjoner. Med det som bakteppe bør det også kunne stilles spørsmål ved om regelen har utspilt sin rolle og uansett bør oppheves. Regelen har, både før og etter lovfesting, vært ansett som et unntak fra den konkrete vurdering

som ellers må foretas for å avgjøre om fremvisninger skjer offentlig eller privat. MPLC har grunn til å anta at utviklingen av regelen har oppstått mer ut fra en politisk og praktisk rimelighetsvurdering, særlig basert på at det dreier seg om undervisning i grunnskolen, enn av en holdbar rettslig begrunnelse.

Med de begrensede muligheter som tidligere forelå for «heldekkende» avtaler om klarering, ville en normal utvikling der lærerne ønsket å tilby «noe mer» enn tekst i lærebøker, sett opp mot reglene i åndsverkloven, fort kunne føre til for sterke og hemmende begrensninger og for stor fare for uønskede lovbrudd. Ut fra et behov for å kunne benytte opphavsrettslig beskyttet materiale i undervisningen i grunnskolen, og med manglende muligheter for effektiv og dekkende klarering, var dette kanskje tidligere en forståelig «løsning». Dagens situasjon er imidlertid helt annerledes. Undervisningen har endret seg. Det foregår undervisning i utstrakt grad utenfor «klasserommet». Teknologien har endret seg. De fleste skoler har avspillingsutstyr for audiovisuelle verk i alle klasserom og andre rom for undervisning. Omfanget av bruken har endret seg som følge av teknologien. Det vises langt mer film både i forbindelse med undervisning og utenfor undervisning i skolene i dag enn tidligere.

I tillegg finnes det i dag finnes det helt andre løsninger for å inngå praktiske og dekkende avtaler med alle typer institusjoner, og ikke minst med skolene. Det er med andre ord ingen annen grunn til å opprettholde denne regelen, som medfører så vidt mye problemer med negative konsekvenser for rettighetshaverne, enn at det rent faktisk er kostnadsbesparende for det offentlige.

MPLC kan nevne at vi i 2019 fremforhandlet en avtale med Oslo kommune som skulle dekke all bruk av film fra vårt repertoar for SFO/AKS. I løpet av forhandlingene oppsto spørsmål om en del grensetilfeller også skulle inngå. MPLC fremsatte da et tilbud om en avtale med redusert pris per elev, som skulle dekke all bruk i alle Oslo skolene, uansett om visningen skjer i klasserom eller ikke. Dette tilbudet ble akseptert og avtalen har fungert utmerket siden den ble inngått, med virkning for 2019 og frem til i dag. MPLC hadde håpet avtalen med Oslo kommune, som selv har opphavsrettskyndige jurister, ville åpne for tilsvarende avtaler med andre kommuner, men dette har dessverre ikke slått til. Vi tror dessverre årsaken til dette er lovfesting av klasseromsregelen og Kommunenes sentralforbund (KS) tolkninger av regelverket.

Vi er overbevist om at en fjerning av klasseromsregelen vil føre til at skolene og kommunene vil tilbys gode avtaleløsninger som innebærer at de problemstillinger regelen reiser fjernes smidige og håndterlige avtaler med rettighetshaverne. Og det bør være unødvendig å tilføye at en fjerning av regelen vil føre til en rettmessig kompensasjon til rettighetshaverne.

Når det gjelder konsekvenser av lovfesting av klasseromsregelen er trolig Norwaco og MPLC noen av de nærmeste til å se at det har skjedd endringer i holdninger, argumentasjon og dermed bruk til ulempe for rettighetshaverne.

Etter at klasseromsregelen ble foreslått lovfestet, og deretter vedtatt, har det skjedd en markert endring i holdning og oppfatning, og etter vår mening ofte i strid med de uttalelser som fremgår av forarbeidene. Mange kommunale brukere argumenterer med at de forhold som er anført som bakgrunn for unntaket, f eks at det etter hvert oppstår personlige bånd mellom elevene osv, som et av flere grunnlag for å hevde at også visning i andre situasjoner bør være vederlagsfrie. Dette gjelder særlig for eldreheim og barnehager, men også i senere tid for ulike skolefritidsordninger. Det vises til tilsvarende oppfatning hos Norwaco.

Argumentasjonen er ofte basert på en såkalt veileder fra KS til kommunene, der det etter vår oppfatning går meget langt i retning av å hevde at mange former for visning av film i ulike situasjoner må anses å være privat. Argumentasjonen i KS veilederen er ofte basert på noen av de samme argumenter som er benyttet i Prop 104 L i forbindelse med begrunnelsen for klasseromsregelen, nemlig at det etter hvert utvikles personlige relasjoner mellom de som oppholder seg på institusjonen. Det nevnes ikke at det i forarbeidene er gjort en ganske tydelig avgrensning til at klasseromsunntaket kun gjelder i de tilfeller som beskrives i regelen, og der begrunnelsen for å lovfeste regelen snarere er kodifisering av tidligere ulovfestet rett, enn noen generell utvidelse av hva som skal anses privat.

Vi ønsker å belyse et forhold vi mener er relevant i denne sammenhengen. Det offentlige skoletilbudet er også basert på en skoleplikt for alle barn og unge i skolepliktig alder. Drift av de fleste skoler dekkes av det offentlige. Drift av barnehager, skolefritidsordninger, eldreinstitusjoner og sykehjem er i langt større grad basert på behov og samtidig betaling fra brukerne. Betalingen er i mange tilfeller ment å dekke hele, eller deler av kostnadene ved drift av institusjonen. Drift inkluderer utgifter til de tilbud som gis til brukerne. Visning av film i regi av en slik institusjon må anses som et tilbud som gis til brukerne. Etter vår oppfatning blir det da feil å anvende analogier fra klasseromsregelen og også feil å argumentere med det som etter vår oppfatning er en kortslutning, nemlig at det etter hvert vil oppstå personlige bånd mellom de som oppholder seg i institusjonen, som skal legitimere at visning i regi av institusjonen faller innenfor det private området. Det er ikke bare spørsmålet om betaling av kostnader som skiller seg fra skolene, men også at det skjer en behovsprøving der det er høyst tilfeldig hvem som får innpass i institusjonen, og der det også skjer en langt

større endring i brukerne fra år til år. Vi er av den oppfatning at visning av film i slike tilfeller bør anses som utenfor det private område, og bør betales vederlag for.

Til sist vil vi påpeke at visning av film, som i andre sammenhenger ikke inngår i unntak fra hovedregelen om betaling av vederlag, utgjør en helt annet alternativ til betalt visning enn for eksempel musikk. En film konsumeres på en helt annen måte, i likhet med en bok, i den forstand at de fleste som har sett en film, eller lest en bok, ikke ser den, eller leser den igjen i nær fremtid.

Vi har for øvrig fremført våre argumenter overfor KS og bedt om et møte for å diskutere disse problemstillingene. Men dette er blitt avslått under henvisning til at KS og MPLC kun har ulik oppfatning av reglene.

Til tross for muligheten til å beskrive vår oppfatning av situasjonen i denne «høringen» ønsker vi gjerne et møte med Kulturdepartementet for å utdype problemstillingene, ikke minst med konkrete og praktiske eksempler. Vi mener dessverre at det daglig begås ulovlige handlinger som rammer de rettighetshaverne vi representerer.

Per Lunder

Country Manager Norge

Motion Picture Licensing Company Norge
Kongensgate 2, 0153 Oslo
Norge

+47 22 33 79 00 ext. 3572